

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(УКРАЇНА)**

**ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ДАНАНГСКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
(РЕСПУБЛІКА В'ЄТНАМ)**

ВАРШАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ (УКРАЇНА)**

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

(збірник матеріалів V Міжнародної науково-методичної конференції)

3-4 лютого 2022 р.

*Центр підвищення кваліфікації
та сучасних освітніх технологій*

Одеса ОНЕУ 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(УКРАЇНА)**

**ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ДАНАНГСКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
(РЕСПУБЛІКА В'ЄТНАМ)**

ВАРШАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ (УКРАЇНА)**

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

(збірник матеріалів V Міжнародної науково-методичної конференції)

3-4 лютого 2022 р.

*Центр підвищення кваліфікації
та сучасних освітніх технологій*

Одеса ОНЕУ 2022

**Збірник матеріалів V Міжнародної науково-методичної конференції
«Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку»
(м. Одеса, 3-4 лютого 2022 р.) Одеса: ОНЕУ, 2022. 390 с.**

**У збірник увійшли тези доповідей учасників конференції, які
відповідають тематиці конференції та містять науково-методичні
розробки з питань забезпечення якості вищої освіти.**

У рамках роботи конференції представлені такі тематичні напрями:

- 1) ефективний менеджмент освітньої діяльності та інтелектуалізація
праці науково-педагогічних працівників для забезпечення якості вищої
освіти;**
- 2) студентоцентризований підхід у навчанні: сучасні методики викладання,
засоби та методи досягнення програмних результатів навчання;**
- 3) інноваційні моделі розвитку науково-педагогічної компетентності
викладачів у системі вищої освіти;**
- 4) діджиталізація систем та технологій навчання в закладах вищої освіти
в сучасних умовах.**

Тези друкуються в авторській редакції.

Сиротенко Н. А.
доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

АКАДЕМІЧНА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 071 «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ»: СУЧАСНИЙ СТАН ТА УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ

Кожен семестр перед викладачами спеціальності 071 «Облік і оподаткування» постає важливе завдання – актуалізувати навчальний матеріал з урахуванням змін, які відбулися в нормативній базі. При підготовці ситуаційних завдань науково-педагогічними працівниками також враховуються вимоги споживачів послуг, в протилежному випадку, отримані компетентності не відповідатимуть вимогам майбутньої сфери працевлаштування. Зазначене вище, напряду стосується академічної заборгованості, що утворилася у здобувачів вищої освіти за попередній семестр. Дане питання є надзвичайно гострим та вкрай небажаним явищем, виходячи з особливостей, спеціальності 071 «Облік і оподаткування».

Візьмемо, наприклад, заборгованість із навчальної дисципліни за вільним вибором здобувача вищої освіти. Тут може виникати ситуація, коли здобувачі вищої освіти в наступному році навчання, при побудові особистісної траєкторії навчання, не обирають навчальні дисципліни поточного року. Це призводить до утворення академічної заборгованості в малокомплектній групі. Якщо накласти зміни в нормативних актах, то викладачу потрібно додатково провести заняття і пояснити матеріал. Як показує практика, не завжди здобувачі вищої освіти мають рейтинг на рівні F.

Спробуємо розібратися з причинами, адже зазначені проблеми, на відміну від інших економічних спеціальностей, для цієї спеціальності, є найбільш негативними.

Ні для кого не є новиною, що щорічно відбувається скорочення кількості бюджетних місць на економічні спеціальності в цілому та спеціальність 071 «Облік і оподаткування», зокрема. Це з одного боку змушує університети конкурувати та рахувати кожного студента, а з іншого – викладачів працювати із самого початку в невеликих групах. Проблема відвідування та поточної успішності є важливим питанням, що постійно виникає та обговорюється на нарадах різних рівнів.

Не можна не торкнутися і не говорити про такий виклик сьогодення як платоспроможність осіб. Навіть, у 90-ті роки кількість бюджетних місць превалювала над контрактними. Останніми роками відбувається постійне збільшення здобувачів вищої освіти, які навчаються за рахунок коштів інших осіб. Як не прикро, але це впливає на утворення величезної кількості академічних боргів та прогалин в знаннях у цих здобувачів вищої освіти. Більшість з них змушено працювати і не завжди за обраною освітньою програмою.

Задля глибшого розуміння проблеми варто охарактеризувати й сучасного здобувача. Покоління Z є: самовпевненим, дуже вибагливим до інших і не бажаючим довго працювати.

Про останню особливість хотілося б сказати з двох позицій, а саме: з позиції роботи за спеціальністю та з точки зору освітнього процесу. На мінімальну зарплату, що пропонується багатьма роботодавцями на початковому етапі входження в спеціальність 071 «Облік і оподаткування», такі молоді люди не готові працювати. Їх не влаштовує поступове сходження за кар'єрною дробиною. Як наслідок, сьогоднішні молодші бакалаври та бакалаври на першому та другому курсах не працюють за фахом, а тому не відвідуючи заняття не можуть впоратися самостійно з навчальними дисциплінами. Як не прикро, але під час навчання Z-генерація не звикла багато читати та самостійно критично опрацьовувати великі інформаційні масиви різноманітних даних.

З такими особливостями щоденно стикаються освітяни спеціальності 071 «Облік і оподаткування». Виходячи з цих реалій, треба розглядати можливості утворення академічних боргів та передбачати шляхи їх ліквідації.

Безумовно, позитивним моментом є надана університетам автономія. Однак необхідно зазначити і варто вказати на існуючий вплив держави на академічну заборгованість бюджетних студентів через механізм виплати стипендій. Чинна законодавча норма висвітлює процес утворення академічної заборгованості через констатацію її виникнення: «Академічна заборгованість виникає у разі, коли: протягом навчального семестру до початку поточного семестрового контролю, визначеного навчальним планом, особа з будь-якого освітнього компонента набрала менше балів, ніж визначена у закладі освіти межа незадовільного навчання;

під час семестрового контролю з будь-якого освітнього компонента особа отримала менше балів, ніж визначена у закладі освіти межа незадовільного навчання» [1].

Якщо продовжити розгляд, то здобувач вищої освіти, який не ліквідував академічну заборгованість, підлягає відрахуванню з числа осіб, які навчаються за державним замовленням. І тут для бюджетних здобувачів вищої освіти є фінансовий стимул навчатися та не мати боргів. Контрактні особи ніби простимульовані через несплату за повторний курс навчання, хоча на практиці норма немає домінуючого впливу.

Таким чином, основна проблема сучасних університетів пов'язана з ліквідацією боргів здобувачами вищої освіти, що навчаються на контрактній основі й прийняттям щодо них небажаних управлінських рішень.

Доречно вказати, що питання академічної заборгованості в кожному університеті регулюється локальними нормативними актами. Проведений аналіз наявних документів українських закладів вищої освіти показує, що це в основному Положення щодо організації освітнього процесу. У таких документах як правило прописані загальні вимоги для університету в цілому. Крім того, у більшості подібних документів за основу взято Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах 1993 року із текстом подібного змісту: «студентам, які одержали під час сесії не більше двох (*у сучасних реаліях ЗВО збільшили кількість навчальних дисциплін до трьох, – курсив мій, Н. С.*) незадовільних оцінок, дозволяється ліквідувати академзаборгованість до початку наступного семестру. Повторне складання екзаменів допускається не більше двох разів з кожної дисципліни: один раз викладачу, другий – комісії, яка створюється деканом факультету (завідувачем відділення). Студенти, які не з'явилися на екзамені без поважних причин, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку» [2].

З вищенаведеного бачимо, що подібна норма стосується в основному навчальних дисциплін із формами контролю – залік або іспит. Але при цьому не конкретизовано академічну заборгованість щодо інших освітніх компонент – курсових робіт, практик.

Загальновідомо, що курсові роботи мають бути написаними та своєчасно захищеними до початку сесії. Навчальні практики (тренінги), що відбуваються в університетах, а виробнича (переддипломна) практики на базах, – підприємствах, установах, організаціях, повинні бути закритими у встановлений період проведення. Щодо виробничих практик хотілося б вказати на особливості, що є важливими для спеціальності 071 «Облік і оподаткування». Так, при уніфікації навчальних планів різних спеціальностей, треба враховувати специфіку отримання інформаційних даних для спеціальності 071 «Облік і оподаткування». Наприклад, не доцільним є проходження виробничої практики в періоди підготовки звітності господарюючими суб'єктами.

Які рекомендації були б корисними під час прийняття управлінських рішень.

Для навчальних дисциплін з формою контролю – залік, передбачити виставлення заліків за 2 тижня до початку сесії. Це дасть можливість здобувачам вищої освіти виконати завдання та не мати заборгованості до завершення зимової та літньої сесій, відповідно.

Не допускати до складання іспитів здобувачів вищої освіти, які не виконали мінімальних вимог щодо засвоєння навчальної дисципліни, тобто не здолали поріг – 35 балів.

Стосовно курсової роботи треба зазначити: останній термін для представлення курсової роботи, в доопрацьованому варіанті, на кафедру – за 2 тижня до початку сесії.

При розгляді практик потрібно вказати на необхідність подання звіту з виробничої

практики за 2 тижні до завершення практики, а для тренінгів, – згідно з графіком проведення, який встановлено навчальним планом для освітньої програми, однак основна частина завдань повинна бути представлена не пізніше, ніж за 3 дні до завершення навчальної практики.

Узагальнення особливостей ліквідації академічної заборгованості для здобувачів вищої освіти різних рівнів, яка виникла з поважних, документально підтверджених причин, доречно представити в таблиці 1:

Таблиця 1

Терміни ліквідації академічної заборгованості

Освітній компонент	Період ліквідації академічної заборгованості
Навчальна дисципліна з формою контролю – залік	До закінчення зимової та літньої сесій.
Навчальна дисципліна з формою контролю – іспит	Упродовж вересня місяця за літню сесію та лютого за зимову сесію. Повторне складання іспитів допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз викладачу, другий – комісії, яка створюється деканом факультету (центру). Студенти, які не з'явилися на іспити без поважних причин, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку [2].
Курсова робота	Упродовж вересня місяця за літню сесію та лютого за зимову сесію.
Навчальна практика (різновид тренінг)	Наступного семестру, коли проводиться навчальна практика для відповідної спеціальності.
Виробнича (різновид переддипломна) практика	Наступного навчального року під час проведення виробничої практики згідно з навчальним планом для відповідної освітньої програми.
Атестація	«Студент, який не захистив кваліфікаційну (випускную) роботу, не склав державні кваліфікаційні (атестаційні) іспити або не з'явився на захист або державний іспит без поважних причин, підлягає відрахуванню з Університету як такий, що закінчив теоретичний курс навчання та не склав атестацію. Студентам, які не захистили кваліфікаційну (випускную) роботу або не склали державний кваліфікаційний (атестаційний) іспит з поважної, документально підтвердженої причини, ректором Університету може бути продовжений строк складання іспитів та/або захисту кваліфікаційної (випускної) роботи до наступного терміну роботи екзаменаційної комісії. Але відповідний строк не може бути продовжений більше, ніж на один календарний рік за відповідною формою навчання. Студент, який під час складання державного кваліфікаційного (атестаційного) іспиту або захисту кваліфікаційної (випускної) роботи отримав оцінку «незадовільно», підлягає відрахуванню з Університету. Такому студенту видається академічна довідка. Якщо студент не склав державний кваліфікаційний (атестаційний) іспит або не захистив кваліфікаційну (випускную) роботу, він допускається до повторного складання державного іспиту чи захисту протягом 3 років після закінчення Університету [3, с. 32-33].

Джерело: складено автором.

Запропоновані управлінські заходи дозволять вплинути на академічну заборгованість та забезпечити якісну підготовку фахівців спеціальності 071 «Облік і оподаткування».

Список використаних джерел:

1. Порядок призначення і виплати стипендій: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2004 р. № 882. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/882-2004-%D0%BF?find=1&text=%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0+%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C#w2_1
2. Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах (втратило чинність в 2014 році): Наказ Міністерства освіти України від 02.06.1993 р. № 161. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93#Text>
3. Положення про організацію освітнього процесу в ОНУ: протокол Вченої ради ОНУ від 26.05.2020 р. № 7 / Офіційний веб-сайт ОНУ. URL: https://drive.google.com/file/d/1UT75F-g2WPSYel4RF_f5qZ1om7zFBjd5/view